

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ: СТАВЛЕННЯ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ (ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ ДОСЛІДЖЕННЯ)

Вінницький національний технічний університет

Анотація

У доповіді наведено результати аналізу дослідження щодо ставлення до академічної доброчесності здобувачів II (магістерського) рівня освіти Вінницького національного технічного університету, проведеного в січні 2023 року в розрізі завдання формування освітнього середовища закладу на засадах академічної доброчесності

Ключові слова: академічна доброчесність; освітній процес; якість вищої освіти; ЗВО; опитування.

Abstract

This report presents the results of the analysis of the study on the attitude to academic integrity of students of the II (master's) higher level of education of the Vinnytsia National Technical University, conducted in January 2023 in the context of the task of forming the educational environment of the institution on the basis of academic integrity.

Keywords: academic integrity; educational process; quality of higher education; higher education institution; surveys.

Немає сумніву, що академічна доброчесність є фундаментальною складовою якості вищої освіти. Обов'язковість її дотримання в освітньому процесі закріплена статтею 42 Закону України «Про освіту», рядом статей (6, 16, 32, 58, 63) Закону України «Про вищу освіту», іншими нормативними документами. За проектом Закону «Про академічну доброчесність» (2024), її визнано «важливою передумовою провадження якісної освітньої та наукової (творчої) діяльності, здобуття якісної освіти, забезпечення на цій основі довіри до результатів навчання і наукових (творчих) досягнень, а також формування поваги до честі та гідності людини» [1].

Результати аналізу українських та зарубіжних досліджень свідчать, що розуміння суті і значення та свідоме дотримання академічної доброчесності здобувачами вищої освіти чинить значний вплив на формування / зміцнення їхніх етичних цінностей, забезпечує майбутнє здобувачів як кваліфікованих фахівців, готових до викликів сучасного світу. Поза неухильним дотриманням в освітньому процесі академічної доброчесності неможливе формування актуальних загальних компетентностей здобувачів, таких як критичне, аналітичне мислення, аргументованість, вирішення проблем та генерування ідей тощо [2]. Це завдання потребує великих зусиль на національному й інституційному рівнях. Т. Фініков, А. Артюхов та ін. акцентують на тому, що академічна доброчесність «повинна активно і постійно підтримуватися – через заяви про місії, інституціональні хартії та кодекси академічної поведінки – ті цінності, норми, практики, переконання та висновки, які створюють в інституціональній спільноті етос» [3, с. 13–14].

Результати опитувань [4; 5; 6 та ін.] засвідчують складність завдання формування академічної доброчесності. Дослідження, проведене в січні 2023 року в межах роботи Сектору розвитку персоналу і практик АДЧ Центру забезпечення якості освіти Вінницького національного технічного університету (далі – ВНТУ) та дисципліни «Інноваційні та психологічні аспекти сучасної освіти» в межах програми підготовки здобувачів II (магістерського) рівня освіти, також вказує на необхідність системної, постійної роботи щодо формування цінностей академічної доброчесності та підтримки практик її дотримання. Розлого та детально результати цього дослідження з огляду на проблеми імплементації «Положень про академічну доброчесність» у ЗВО були проаналізовані в статті [7]. Тут подамо загальні результати в розрізі завдання формування освітнього середовища закладу на засадах академічної

добросочесності, з нульовою толерантністю до проявів академічної недобросочесності. У дослідженні взяло участь 310-ть магістрантів усіх факультетів ВНТУ. Здобувачам було запропоновано написати висловлювання про академічну добросочесність (про необхідності її дотримуватися, про власні практики її дотримання, про наслідки порушення тощо). До текстів висловлювань було застосовано якісно-кількісний аналіз за такими критеріями: 1) вияв позиції в питанні академічної добросочесності; 2) «Я»-позиція (самовиявлення, самоаналіз, самовикриття); 3) акцентуація текстів; 4) апеляція до моральних принципів академічної добросочесності. Позицію підтримки щодо важливості, необхідності, обов'язковості академічної добросочесності зайняли 92,91% респондентів. Одночасно респонденти не були схильні виявляти «Я»-позицію (яка виявляється, наприклад, у фразах «я дотримуюся», «я порушував», «мені соромно за мої вчинки», «це мене не стосується», у наведенні конкретних випадків з власного досвіду навчання та професійної діяльності та їх оцінці, аналізу наслідків власної добросочесної чи недобросочесної поведінки тощо). Такі тексти склали 4,19%. Лише у 2,26% текстів прямо зазначено, що автори дотримуються академічної добросочесності. З'ясовано, що автори текстів акцентують свою увагу переважно на дотриманні академічної добросочесності, а не на практиках її порушення [7]. Підрахунок вживань слів, якими в текстах описано академічну добросочесність чи недобросочесність (їх суть і значення, практики, наслідки, процедури) вказує на те, що автори текстів приділили більше уваги академічній добросочесності. «Отримані результати віддзеркалюють тенденції в освітньому дискурсі університету: тема практик порушення та відповідальності досі немає необхідного представлення. Формування академічної добросочесності здобувачів – через виявлення порушень і застосування санкцій, поряд з моніторингом задоволеності здобувачів освітнім процесом і відповідної реакції на результати моніторингу, прозорістю оцінювання – ще не набуло системного характеру. Це засвідчують результати масштабного дослідження в 60-ти ЗВО України в межах Проекту «Ініціатива академічної добросочесності та якості освіти» (Academic IQ, 2020-2022)» [7] (ВНТУ був учасником цього проекту). Було виявлено вкрай низьку частотність звертання до фундаментальних принципів академічної добросочесності (справедливість, відповідальність, чесність, довіра, повага, гідність тощо). «Підкреслене акцентування позиції дотримання академічних етичних стандартів, водночас замовчування ситуації порушення та відповідальності, свідчить про відверте уникання дискусії щодо процедур розгляду порушень та відповідальності за недотримання етичних принципів» [7].

Подані результати дослідження були враховані в роботі Центру забезпечення якості освіти ВНТУ. Зокрема, було розроблено структурно-функціональну модель забезпечення академічної добросочесності у ВНТУ (схвалена на засіданні Вченої ради ВНТУ, 26.10.2023, протокол № 5), її реалізацію відображено в плані системної, комплексної роботи щодо забезпечення академічної добросочесності Центру забезпечення якості освіти ВНТУ на 2024 рік.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Закон України «Про академічну добросочесність». Проект Закону (08.01.2024). Режим доступу: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/pubFile/2147394>
2. The Future of Jobs Report 2020. World Economic Forum [ePub]. – Retrieved from: http://www3.weforum.org/docs/WEF_Future_of_Jobs_2020.pdf (дата звернення: 1.12.2020)
3. Академічна чесність як основа сталого розвитку університету / за заг. ред. Т. В. Фінікова, А. С. Артюхова. Київ : Таксон. 2016. 234 с.
4. Академічна добросочесність: стан та фактори впливу. Аналітичний центр Проект «Ініціатива академічної добросочесності та якості освіти» (Academic IQ, 2020-2022). Режим доступу: <https://academiq.org.ua/>
5. CEDOS, Gfk Ukraine, SAIUP, 2016. – Режим доступу: <https://academiq.org.ua/novyny/motyvatsiya-studentiv-navchannya-yak-vyznachalna-umova-akademichnoyi-dobrochesnosti-doslidzhennya/>
6. Вища освіта в Україні: громадська думка студентів. Загальнонаціональне опитування студентів. Фонд «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва, 2015. – Режим доступу: <http://dif.org.ua/article/vishcha-osvita-v-ukraini-gromadska-dumka-studentiv>.
7. Залюбівська. О. Б., Слободянюк О. М. Положення про академічну добросочесність: проблеми імплементації. Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Серія:

Педагогічні науки. Випуск 1, 2023. С 30-42. URL: <https://pedagogy.bdpu.org.ua/wp-content/uploads/2023/06/5.pdf>

Залюбівська Оксана Броніславівна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри філософії та гуманітарних наук ВНТУ, Вінниця, e-mail: o.zaliubivska@vntu.edu.ua

Oksana B. Zaliubivska – Candidate of Pedagogical Sciences, associate Professor in Department of Philosophy and Human Sciences, Vinnytsia National Technical University, Vinnitsa, Ukraine, e-mail: o.zaliubivska@vntu.edu.ua